

Diccionari de Sinònims de frases fetes

M.Teresa Espinal,
Diccionari de sinònims de frases fetes,
Ed. Universitat Autònoma de Barcelona,
Publicacions de la Universitat de València,
Publicacions de l'Abadia de Montserrat,
BCN / VAL 2004.

Aquest diccionari que ressenyem ha de convertir-se en una obra imprescindible per a tots els usuaris de la llengua catalana, ja siguin periodistes, professors, traductors, escriptors... No és un diccionari de sinònims convencional, ni tampoc un simple recull de frases fetes, sinó una combinació de tots dos tipus. Així, les entrades són conceptuals com en un diccionari de sinònims, però dins cadascuna s'hi reuneixen nombroses expressions lexicalitzades que hi fan referència. Per exemple, en el concepte *anarquia* hi trobem les expressions *el país de xauxa*, *olla de grills*, *olla de cols* i *mercat de Calaf*, amb les definicions, exemples i referències bibliogràfiques corresponents.

Aquesta obra, com a diccionari conceptual (amb una estructura inspirada en el *Diccionari de sinònims* de M. Franquesa) consta de més de 5.500 entrades de conceptes, com si es tractés d'un diccionari ideològic. Però, en aquestes entrades hi ha fins a 15.500 expressions lexicalitzades. S'ha considerat *frase feta* o *expressió lexicalitzada* qualsevol forma supralèxica que constitueixi una forma lingüística estereotipada del català, una estructura sintagmàtica fixada al lèxic de la llengua.

Cal lloar el fet que totes les expressions lexicalitzades o frases fetes es posin dins el mateix calaix, i no es distingeixi entre locucions, frases fetes o modismes (com havien fet altres diccionaris), la frontera de les quals no sempre és clara. Malgrat això, en algun cas aïllat no s'acaba d'entendre la inclusió entre les expressions lexicalitzades d'alguns sintagmes i l'exclusió d'uns altres de semblants. En trobem un exemple dins el mot *policia*, on apareixen *guardia urbà* i *guardia civil*, però no *guardia municipal* ni *guardia forestal*.

Les obres bàsiques a partir de les quals s'ha fet el recull de frases fetes són el *Diccionari català-valencià-balear*, el diccionari del IEC, la *Gran Enciclopèdia catalana* i el *Diccionari de locucions i frases fetes* (a més d'alguns altres diccionari i vocabulari general). Potser també hauria estat bo de tenir en compte altres estudis dialectals, per a aportar-hi una informació complementària i actualitzada. Així, l'expressió *fer el toc*, que en el DCVB només hi consta com a pròpia de l'Empordà o la Garrotxa, també és pròpia del Gironès, de la Selva i del Pla de l'Estany.

En algunes ocasions es podia haver filat més prim a l'hora de situar les frases fetes dins un concepte; n'hem trobat dos casos: se situa *fer una copa* dins l'entrada *beure* i, en canvi, *fer un toc* (malgrat que s'hi faci referència en l'entrada *beure*) dins l'entrada *sortir*, quan amb aquest significat caldria haver dit *anar a fer el toc*. O simplement s'han distribuït aleatòria-

ment les frases fetes entre diversos conceptes: així, l'entrada principal de *treure el ventre de pena* l'hem de cercar a *atipar-se* i, en canvi, la de *treure el ventre de mal any* la trobarem a *menjar* (això sí, en ambdues entrades hi consta l'altra com a sinònima). En aquests casos és bo d'usar l'índex alfabètic de frases fetes que hi ha al final del diccionari, que ens remet al concepte en què és introduïda cada frase feta citada en el diccionari. Així, aquest petit entrebanc queda solucionat.

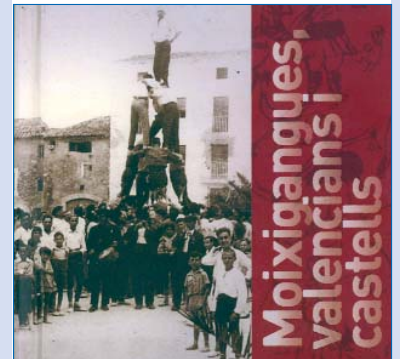
Caldria tenir en compte que aquest diccionari inclou algunes expressions gens genuïnes de la llengua catalana. Calia haver estat més curós en la selecció per no potenciar formes de dir forasteres i que ens arraconen les genuïnes. Ningú amb quatre dits de seny no discutirà que *tres en ralla* referint-se al joc tradicional del marro és una forma de dir gens genuïna, o que de *posar-se les botes* en català en diem *afatar-se com un lladre* o *treure el ventre de pena*. Per alguna cosa, tal com s'assenyala en el diccionari, són frases fetes que no eren documentades en cap obra lexicogràfica catalana. Per tant, caldria anar amb compte amb totes les entrades assenyalades amb un quadradet, que no estan documentades enlloc. Algunes altres expressions també forasteres són documentades només en el *Diccionari de locucions i Frases Fetes* o en el *Diccionari català-valencià-balear*. Aquestes són més difícils de detectar ja que no porten cap marca explícita: *haver-hi moros a la costa*, *fer el suec*, *veure les estrelles*...

En definitiva, deixant clar que res no és perfecte, que cal que els lectors facin ús del seu seny per a esmenar les errades d'aquest diccionari i que és inevitable que cada usuari de la llengua hi trobi alguna mancança d'una frase feta pròpia de la seva població o comarca, aquesta és una obra que hauran de tenir en compte tots els qui fan servir el català, per tal que l'extraordinària vivesa de frases fetes del català (moltes de les quals estan en perill de desaparició) es mantingui. Així, els periodistes i locutors de ràdio i televisió gaudiran d'una eina magnífica per a cercar la frase feta genuïna més adient i per a eliminar del seu repertori lèxic les frases fetes forasteres. Ara potser els locutors esportius s'adonaran que, en lloc de dir que «algú s'ha emportat el gat a l'aigua» (expressió incomprendible per a un catalanoparlant), poden dir: «ja li té el peu al coll», «ha guanyat el capítol», «ha deixat l'altre fora de combat»...◆

DAVID CASELLAS

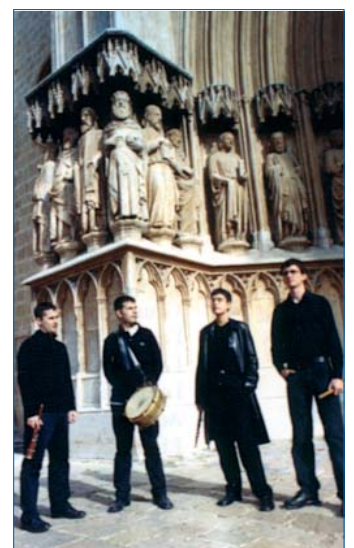
Moixigangues, valencians i castells

Edició Temps Record

La Moixiganga de Tarragona ha volgut recollir les conclusions a les quals s'ha arribat a partir de l'extensa recerca realitzada des de l'Aula de Música Tradicional i Popular del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, dirigida per la mestra Roser Olivé.

Amb aquestes anàlisis, i gràcies a la col·laboració de l'historiador casteller Josep Bargalló i altres estudiosos musicals com Montserrat Canela, i també gràcies a So Nat i Grallers de Tarragona, ara es dona un gran primer pas en la investigació musical del món casteller i dels seus orígens, com a fenomen de primer ordre en les tradicions dels Països Catalans.◆

So Nat, de Tarragona